

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΙΜΑΙ ΕΤΣΙ, ΟΠΩΣ ΜΕ ΒΛΕΠΕΤΕ!..

(“Ενα πελίκροτο άρρεο το δισοήμου ‘Ιταλου θεατρικου συγγραφεως Λουιτζι Πιραντέλλο, που πηρε έφετος το λογοτεχνικό έραξείο Νέμπελ, για τή ζού του, για τά έργα του, για τίς ίδεές του και για τήν...Γκρέτα Γκάρμπο.)

ΣΩΣ κανείς δεν ξέρει τήν τραγωδία τής ζωής μου, άν και όλοι έχουν δή στο θέατρο τά δράματά μου. Κι' ώστόσο, πώς θά μπορούσε να υποθέσει ότι μέσα σ' αυτά τά σαράντα δράματά μου, που έχω γράψει μέχρι σήμερα, έχω βάσει στο καθένα κ' από ένα μέρος τής μαρτυρικής ζωής μου. Μά, έντυστικώς, δεν είμαι έγώ ό κατάλληλος γιά να σάς μιλήσω τώρα γιά τήν περασμένη μου ζωή. Άνατορέζατε, άν αυτό σάς ενδιαφέρει, στα έργα μου, στα διηγηματά μου, στα μυθοστορήματά μου, στα δράματά μου. Μά έχω γράψει και ποιήματα. Ήμουν τότε δεκαέξη χρόνων και—φαντασθήτε!—ήμουν άντεραςτής του πατέρα μου. Άγαπούσαμε κ' ό δυο μ' όμορφη και νεαρή χήρα, μακρονή εξουδέλφω μου. Τότε λοιπόν, όπως ήμουν έρωταμένος και πό τυχερός από τόν πατέρα μου, άρχισα να γράφω ποιήματα.

Έπειτα, όταν ή οικογένειά μου μ' έστειλε στη Γερμανία γιά να σπουδάσω, άρρωσώθηκα στις μελέτες μου και παράτησα και τόν έρωτα και τούς στίχους.

Μά όταν ξαναγύρισα στην ‘Ιταλία, ή φιλολογία με τράβηξε περισσότερο από κάθε άλλο επάγγελμα κ' άρχισα τότε να γράφω διηγήματα, που τά δημοσίευα επί πέντε ολόκληρα χρόνια δωρεάν σε δυο ‘Ιταλικά περιοδικά. Έκτός από αυτά τά διηγηματά που έχουν έκδοθή τώρα σε 25 τόμους με τόν γενικό τίτλο «διηγήματα γιά μιά χρονιά», έχωρα και όχτώ μυθοστορήματα και γιά όλα αυτά δούλερα συνεχώς επί τριάντα ολόκληρα χρόνια.

Το 1918 μ' έπιασε μιά ακατανίκητη διάθεση ή καλύτερα mania, να γράφω για τό θέατρο. Όνειρο παιδικό, που πραγματοποιήθηκε μιά μέρα. Έκείνη τήν έποχή δεν με ίκανοποιούσαν πιά τά διηγηματά μου. Δεν είχα πια κέρα να άνηγοίμαι ιστορίες. Είχα άνάγκη από ζωντανό διάλογο, από δραματικές συγκρούσεις, από ζωντανά πρόσωπα. Κι' έτσι από τότε μέχρι σήμερα έγραφα και σαράντα δράματα.

Πολλές φορές άναρωτήθηκα τί είμαι : διηγηματογράφος, μυθοστοριογράφος ή θεατρικός συγγραφέας; Κάθε φορά δέ είναι τήν ίδια άπάντησι στον έναντο μου. Είμαι ένας ποιητής. Μά μήπως θέλω να είμαι τίποτε άλλο; Γιά μένα δέι άξίζει στη ζωή δεν εινε ή λογική, αλλά ή φαντασία. Πολλά εινε εκείνοι που θέλουν να με παρουσιάσουν ως φιλόσοφο. “Οχι! Είμαι ένας ποιητής και τίποτ' άλλο. Τι θέλουν να πουν με τή λέξη φιλοσοφία αυτοί οι άνθρωποι; Έχω ένα κεφάλι και σκέπτομαι. Αυτό εινε όλο! Μήπως λοιπόν αυτό εινε φιλοσοφία;

Εγώ δέι δημιουργώσα τό έρωτα με τή φαντασία μου. Η ζωή άποτελείται από δυο κυρίως πράγματα : από τήν πεζότητα και από τήν φαντασία. Πεζόν εινε τό σώμα μας, ή κοινωνία, δέι μιάς περιβάλλει. Ό άνθρωπος όμως θέλει να σπάσει τίς άλωσιδες τής πεζότητας. Η πεζότης λοιπόν και ή φαντασία, ή πραγματικότης και ή σκέψις, πολεμούν μεταξύ τους κ' έδώ άκριβώς βρίσκει τή τραγωδία του ανθρώπου. Κι' αυτό εινε τό θέμα, ή υπόθεσις κάθε τραγωδίας. Η ζωή εινε μιά συνεχής κίνησις, που δεν άλλάζει ποτέ. Κάθε στιγμή, δέ κάθε έκδηλωσις τής ζωής, θέλουμε να δημιουργήσουμε. Κάθε σκέψις μας όμως, κάθε προσπάθειά μας, που τεινε, προς τή δημιουργία κιάς νέας ζωής, τσακίζεται μπροστά στην πεζότητα, μπροστά στους τίπους... Πού μπορεί λοιπόν να βρη κανείς τήν άληθινή ζωή; Μόνο στο θέατρο!

Η ζωή εινε ή έκδημια τής φαντασίας να δημιουργήση κ' ή τέχνη, τό γράψιμο, τό θέατρο, εινε αυτή ή δημιουργία.

Η ζωή μου, συνεπώς, εινε τό γράψιμο. Ζώ γιά να γράψω και γράφω γιά να ζώ. “Ο,τι βρίσκειται έξω από τό γράψιμο, εινε γιά μένα τό «Μηδέν», τό «Τίποτες»: εινε μιά άχρηστη κ' άσημαντη πεζότης.

Γράφω συνεχώς, όπως κ' άν βρισκόμια : στο δωμάτιο του ξενοδοχείου, στο σινορόδρομο, στο θέατρο, στο καφερείο, όταν τύχει να μιά μόνος γιά να πάρω έναν καφέ, τέλος

πάντων μόλις μείνω ελεύθερος κ' έχω λίγο καιρό στη διάθεσι μου. Άγαπώ περισσότερο τό θέατρο. Είμαι τής γνώμης ότι στην έποχή μας, που ή αισθησις εινε τόσο έλλειπτομένης και τόσο άγριες ή κοινωνικές αντίθεσις, τό θεατρικό δράμα εινε τό καλύτερο, τό πό συγκρονημένο είδος τέχνης.

Τό έργο του συγγραφεως τώρα τελειώνει ακριβώς στην τελεία τής τελευταίας φράσεως, γιάτι ό,τι γίνεται κατόπιν δεν έχει πια καμια σχέση μ' αυτόν. Εινε δουλειά των ήθοποιών. Ό συγγραφέας δεν πρόκει να άνωκατεύεται πια. Η σχέση λοιπόν του ήθοποιού προς τό θεατρικό έργο μοιάζει με τή σχέση του μεταφραστή προς τό ποίημα. Ό ήθοποιός με άλλα λόγια εινε ό μεταφραστής του θεατρικού έργου, γιάτι μεταφράζει τό έργο του συγγραφεως στο γλώσσα τής σηνής.

Δεν έχω όμως γιά τό δράμα κανένα πρόγραμμα. Τό σπουδαίο γιά τό δράμα εινε ότι τεινει πάντα προς μιά ιδανική βάση. Μεγάλη ώστόσο σημασία έχει τό πώς εμφανίζε κανεις τό δράμα. Μά σήμερα ή εξέλιξις του θεάτρον έχει πάρει ένα τέτοιο δρόμο, όστε ό σκηνοθέτης κάνει περισσότερα πράγματα από τόν συγγραφέα. Κι' αυτό γίνεται γιάτι ά σκηνοθέτης προσπαθών με παίμα να συναγωνισθών τόν κινηματογράφο και φυσικά αυτός ό συναγωνισμός σκοτεινών τό δράμα και άφαιρεί από τήν ιπότητα τήν ιδανική βάση. Έγώ όμως έχω τήν έξής άρχή: Όλο να συγκεντρώνω τήν προσοχή των θεατών στο φιλολογικό μέρος του δράματος, λυγρόντάς τό από τούς θεαματικούς σκηνακούς διακόσμους. Μά, όπως καταλαβαίνετε, δεν ξεφερίγω από τή σκηνοθετική παράδοσι τής πατρίδας μου.

Η συνειδησις μου μου άπαγορεύει ν' αγαπώ τήν πατρίδα μου. Κι' έπειδή αγαπώ τήν πατρίδα μου, είμαι σήμερα φροσστής. Είμαι δέ φροσστής, γιάτι ή λαϊκή μάζη δεν εινε άξιος να δημιουργήσουν. Μόνο τά άτομα δημιουργούν. Ό κόσμος άποτελείται από δημιουργούς και από ύλη. Η λαϊκή μάζη εινε ύλη, γιάτι δεν έχουν δική τους θέλησι. Εινε άπλόστοτα ύλη στα χέρια ενός μεγάλου δημιουργού.

Θά μου πητε: Κι' ή ιδότητα, ή άδελφότης; Αυτές, κατά τή γνώμη μου, εινε λέξεις πολιτικωποιημένες, που δεν έχουν πια καμιά σημασία, καμιά αξία. Υπάρχει μήπως καμιά ιδότης; Έγώ είμαι έγώ κ' έσεις είσαι είσεις!..

Μά θά μου πητε άκόμη: Κι' ή συναδέλφωσις των ανθρώπων; Αιδή ή συναδέλφωσις ύπαρχει από τήν αρχή του κόσμου και θά ύπαρχει αιώνας. Η ανθρωπότης θά εινε πάντοτε συναδέλφωμένη, γιάτι κάθε άνθρωπος έχει τά ίδια τέσσερα βασικά αισθηματά: τό ασθημα τής αγάπης, τής φιλοζωίας, τής δημιουργίας μυστηρίων, από τήν όποια προέρχονται ή θρησκεία και ή φιλοσοφία και τό ασθημα τής ιδιοκτησίας. Η δημιουργία λοιπόν μιάς πραγματικώς άξιας από αυτά τά αισθηματά, εινε δικαίωμα μόνο των έλευκτών. Εινε μιά πιθανότης σ' έναντοτάδες χιλιάδων, σ' εκατομμύρια. Κι' ό κόσμος δεν θά εινε κανένα νόημα, άν πάνω από έναν δημιουργό γυροκόσμον τά εκατομμύρια έκείνων που δεν μπορούν να δημιουργήσουν τίποτα!..

Με δυο λόγια, δεν είμαι μυστικοπαθής, ούτε δραματιστής. Βλέπω με καθαρά μάτια τήν πραγματικότητα. Και γι' αυτό πολλά έργα μου έχουν ένα ειρυνικό χαρακτήρα. Ό κομικός δείχνει μόνο τό γελοίο ενός πράγματος, ένώ ό ειρυνικός τά ασθάνετα βαθύτατα.

Ένα από τά πό ειρυνικά έργα μου εινε τό «Όπως εσύ με θέλεις», που εγυρίστηκε στον κινηματογράφο από τήν Γκρέτα Γκάρμπο.

Ό Πιραντέλλο στο γραφείο του

Αιδή ή εξαιρετική καλλιτέχνης έμυνησε τό έργο μου με μιά ασβήριχη τέχνη κ' έμολογού ότι τήν θαυμαζα σε κάθε σηνή, γιάτι παρακολούθησα ό ίδιος τό εγύρισμα του έργου μου στο Χόλλυγουντ. Η Γκρέτα Γκάρμπο ως «Ζάρα - Μαρία» ήταν μιά ιδανική έμπνεύτρια του όλου τής ήρωίδος μου.

Έκει, στο Χόλλυγουντ, έπρόσεξα ότι έκαναν πάρα πολλές δοκιμές. Αυτός όστόσο εινε ό μεγάλος κίνδυνος γιά τό δράμα. Η πολύ έντατική εργασία, τήν όποια έπιάλλει ό σκηνοθέτης, κάνει τόν ήθοποιό αυτόματο, που δέν γίνεται με φυσικό παίξιμο. Τό μυστικό τής έλευτικής ενός έργου εινε: λίγες δοκιμές, φυσικότης, ασθημα!

ΛΟΥΪΤΖΙ ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ